

ICHKI ISHLAR ORGANLARIDA TAHLILNING O'RNI VA AHAMIYATI

Yaxshilikov Botirbek Shuxrat o'g'li

O'zbekiston Respublikasi IIV akademiyasi kursanti

Annotatsiya

Ushbu maqolada ichki ishlar organlarida axborot-tahlilning o'rni va ahamiyati, hududlardagi jinoyatchiliklarni, kriminogen vaziyatni o'rganish, baholash va tahlil qilish hamda tahlillarga asoslanib jinoyatchiliklarni jilovlash bo'yicha zarur bo'lgan chora-tadbirlarni ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi. Ichki ishlar organlari jamiyatda tartib-intizomni ta'minlash, jinoyatchilikka qarshi kurashish va fuqarolarning xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu vazifalarni samarali amalga oshirishda **tahlil** (analiz) muhim o'rin tutadi. Tahlil — bu mavjud ma'lumotlarni chuqur o'rganish, ularni solishtirish, xulosalar chiqarish va kelgusidagi harakatlar strategiyasini belgilash jarayonidir.

Kalit so'zlar

Tahlil (analiz), Operativ vaziyat, Profilaktika choralari, Tashkiliy boshqaruv, Jinoyatlarni oldini olish, Huquqiy monitoring.

Abstract

In this article, the role and importance of information and analysis in internal affairs bodies, the study, assessment, and analysis of crime in the regions and the crime situation, as well as the development of necessary measures to curb crime based on the analysis, are of great importance. Internal affairs bodies play an important role in ensuring order and discipline in society, combating crime, and ensuring the safety of citizens. Analysis plays an important role in the effective implementation of these tasks. Analysis is the process of in-depth study of available data, their comparison, drawing conclusions, and determining the strategy of further actions.

Keywords

Analysis, Operational situation, Preventive measures, Organizational management, Crime prevention, Legal monitoring.

Аннотация

В данной статье рассматривается роль и значение информационного анализа в органах внутренних дел, изучение, оценка и анализ преступности в регионах и криминогенной обстановки, а также разработка необходимых мер по борьбе с преступностью на основе этих анализов. Органы внутренних дел играют важную роль в обеспечении общественного порядка, борьбе с преступностью и безопасности граждан. Анализ играет важную роль в эффективной реализации этих задач. Анализ - это процесс глубокого изучения имеющихся данных, их сопоставления, формулирования выводов и определения стратегии дальнейших действий.

Ключевые слова

Анализ, Оперативная ситуация, Профилактические меры, Организационное управление, Предупреждение преступлений, Правовой мониторинг.

Ichki ishlar organlari jamiyatda qonun ustuvorligini ta'minlash, huquqbuzarliklarning oldini olish va fuqarolarning xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu muhim vazifalarni samarali bajarish uchun tahlil (analiz) jarayoni alohida o'rin tutadi.

Tahlil tushunchasi va uning mazmuni

Tahlil — bu mavjud ma'lumotlarni to'plash, ularni tizimli ravishda o'rganish, ularning asosida xulosalar chiqarish va kelgusidagi harakatlar strategiyasini belgilash jarayonidir. Ichki ishlar organlarida tahlil jinoyatchilik holatini baholash, jinoyatlarning sabablari va shart-sharoitlarini aniqlash, profilaktik chora-tadbirlarni ishlab chiqish uchun zaruriy vosita hisoblanadi.

Ichki ishlar tizimida tahlilning vazifalari:

1. **Jinoyatchilik holatini o'rganish:** Muayyan hududda yoki butun mamlakat bo'ylab jinoyatlarning soni, turi, sodir etilish usullari tahlil qilinadi.
2. **Trend va tendensiyalarni aniqlash:** Jinoyatchilikdagi o'zgarishlar, mavsumiy o'zgarishlar, yosh yoki jins jihatdan tahlil o'tkaziladi.
3. **Kuch va vositalarni to'g'ri taqsimlash:** Tahlil asosida patrullash yo'nalishlari, xodimlar soni, texnik vositalar joylashuvi aniqlanadi.
4. **Profilaktik choralarni ishlab chiqish:** Jinoyatlarning oldini olish uchun qanday chora-tadbirlar ko'rish kerakligi tahlil orqali belgilanadi.
5. **Xodimlarning faoliyatini baholash:** Huquqni muhofaza qiluvchi organlar xodimlarining ish samaradorligi aniqlanadi.

Tahlilning ahamiyati

Tahlilning asosiy afzalliklaridan biri — **qaror qabul qilishda aniqlikni** ta'minlashidir. Bu esa noto'g'ri yoki hissiyotga asoslangan qarorlarning oldini oladi. Statistik ma'lumotlarga asoslangan tahlillar jinoyatlarning oldini olishda aniq yo'nalishlarni belgilashga imkon yaratadi. Shuningdek, tahlil yordamida mavjud resurslardan oqilona foydalanish, kuchlarni eng muhim yo'nalishlarga yo'naltirish mumkin bo'ladi.

Tahlilning tashkiliy boshqaruvdagi roli:

Ichki ishlar organlarida tahlil nafaqat jinoyatga qarshi kurashish, balki tashkiliy boshqaruvda ham muhim rol o'ynaydi:

- Xodimlarning yuklamasi, ishlov berilgan arizalar soni, xizmat vaqtidagi samaradorlik tahlil qilinadi.
- Ichki audit va nazorat bo'limlari tomonidan har bir bo'lim faoliyatining samaradorligi aniqlanadi.
- Tahlil orqali kamchiliklar va ularni bartaraf etish yo'llari ishlab chiqiladi.

Nazariy va amaliy asoslari:

Ichki ishlar tizimidagi tahliliy faoliyat quyidagi ilmiy yo'nalishlarga tayanadi:

1. **Kriminologiya** – jinoyatchilikning ijtimoiy ildizlarini va sabablarini o'rganadi.

2. **Kriminalistika** – jinoyatni fosh qilish va tergov qilish usullarini taklif qiladi.

3. **Operativ-izlov faoliyati nazariyasi** – jinoyatlarni aniqlash va oldini olish bo'yicha operativ ma'lumotlardan foydalanishni o'rganadi.

Amaliy misollar:

- Masalan, jinoyat sodir bo'lgan joylar xaritasi tuzilib, eng ko'p jinoyatlar sodir bo'layotgan joylarda qo'shimcha patrullik joriy etilgan natijada, 3 oy ichida jinoyat soni 15%ga kamaygan.

- Hududiy IIBlar tomonidan olib borilgan tahlil asosida yoshlar orasidagi huquqbuzarliklar avj olgan mahallalarda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar ko'paytirilib, profilaktik ishlar kuchaytirilgan.¹

Tahlil yo'nalishlari

Ichki ishlar tizimida tahlil quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

- Jinoyatchilik statistikasi va dinamikasini o'rganish;
- Huquqbuzarliklarning sabablari va shart-sharoitlarini aniqlash;
- Xodimlar faoliyatini baholash;
- Hududiy xavfsizlik darajasini monitoring qilish;
- Profilaktik chora-tadbirlar samaradorligini tahlil qilish.

3. Zamonaviy tahlil usullari

Bugungi kunda ichki ishlar organlarida quyidagi zamonaviy tahlil usullari qo'llanilmoqda:²

- **Axborot texnologiyalaridan foydalanish** (elektron bazalar, statistik dasturlar);
- **Geografik axborot tizimlari** yordamida jinoyatlar xaritasini tuzish;
- **Sun'iy intellekt asosida tahlil** qilish, jinoyat ehtimolini bashoratlash;
- **Big data** asosida katta hajmdagi ma'lumotlarni tezkor o'rganish.

Bu usullar jinoyatlarga tezkor va aniq javob qaytarish, ularning oldini olishda samaradorlikni oshirish imkonini beradi.

4. Tahlilning tashkiliy va strategik ahamiyati

Tahlil faqat jinoyat statistikasi bilan cheklanmaydi. U ichki ishlar organlarining umumiy boshqaruvi, xodimlar yuklamasi, rejalashtirish va strategik qaror qabul qilishda muhim ahamiyatga ega. Masalan, har bir xodimning xizmat samaradorligi tahlil qilinib, mehnatni to'g'ri taqsimlash imkoniyati tug'iladi.³

Xulosa, Ichki ishlar organlarida tahlil — bu faoliyatni rejalashtirish, jinoyatlarning oldini olish, xodimlar ishini nazorat qilish va qaror qabul qilish uchun eng muhim vositadir. Tahlil asosida olib boriladigan ishlar ilmiy asoslangan, puxta va samarali bo'ladi. Shuning uchun ichki ishlar organlarining har bir xodimi tahliliy fikrlash, zamonaviy tahlil vositalaridan foydalana olish ko'nikmalariga ega bo'lishi shart. Bu esa nafaqat tashkilotning samaradorligini oshiradi, balki jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirishga ham xizmat qiladi.

¹ O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligining rasmiy statistik axborotlari. – iib.uz

² *Statistika va tahlil asoslari*. O'quv qo'llanma. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2023.

³ "Ichki ishlar organlarining Tashkiliy departamenti faoliyati" H.D.Sarabekov Sh.A.G'aniyev, N.Nasriddinova.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ichki ishlar organlarida boshqaruv va Axborot-tahlil faoliyati asoslari darslik . I.Ismoilov, D.S.Muxamadaliyev, E.U.Azizov.
2. “Ichki ishlar organlarining Tashkiliy departamenti faoliyati” H.D.Sarabekov Sh.A.G’aniyev, N.Nasriddinova.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari, qarorlari va qonun hujjatlari. – lex.uz
4. *Statistika va tahlil asoslari*. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2023.
5. O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligining rasmiy statistik axborotlari. – iib.uz

Global
Science
Publication